

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే

॥ ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥

లక్ష్మణేనాయోముఖ్యై దండదానం కబంధస్య బాహుబంధే ప్రవిష్టయోః
శ్రీరామలక్ష్మణయోశ్చింతా

కృత్వైవముదకం తస్మై ప్రస్థితౌ రాఘవౌ తదా |
అవేక్షంతౌ వనే సీతాం జగ్ముతుః పశ్చిమాం దిశం || 3.69.1 ||

తాం దిశం దక్షిణాం గత్వా శరచాపాసిధారిణౌ |
అవిప్రహతమైక్ష్వాకౌ పంథానం ప్రతిపేదతుః || 3.69.2 ||

గుల్మైర్వృక్షైశ్చ బహుభిర్లతాభిశ్చ ప్రవేష్టితం |
ఆవృతం సర్వతో దుర్గం గహనం ఘోరదర్శనం || 3.69.3 ||

వ్యతిక్రమ్య తు వేగేన గృహీత్వా దక్షిణాం దిశం |
సుభీమం తన్మహారణ్యం వ్యతియాతౌ మహాబలౌ || 3.69.4 ||

తతః పరం జనస్థానాత్ త్రికోశం గమ్య రాఘవౌ |
క్రౌంచారణ్యం వివిశతుర్గహనం తౌ మహాజసౌ || 3.69.5 ||

నానామేఘుఘనప్రఖ్యం ప్రహృష్టమివ సర్వతః |
నానావర్ణైః శుభ్రైః పుష్పైర్మృగపక్షిగణైర్యుతం || 3.69.6 ||

దిదృక్షమాణౌ వైదేహీం తద్ వనం తౌ విచిక్యతుః |
తత్ర తత్రావతిష్ఠంతౌ సీతాహరణదుఃఖితౌ || 3.69.7 ||

తతః పూర్వేణ తౌ గత్వా త్రికోశం భ్రాతరౌ తదా |
క్రౌంచారణ్యమతిక్రమ్య మతంగాశ్రమమంతరే || 3.69.8 ||

దృష్ట్వా తు తద్ వనం ఘోరం బహుభీమమృగద్విజం |
నానావృక్షసమాకీర్ణం సర్వం గహనపాదపం || 3.69.9 ||

దదృశాతే గిరౌ తత్ర దరీం దశరథాత్మజౌ |
పాతాలసమగంభీరాం తమసా నిత్యసంవృతాం || 3.69.10 ||

ఆసాద్య చ నరవ్యాఘ్రౌ దర్యాస్తస్యావిదూరతః |
దదర్శతుర్మహారూపాం రాక్షసీం వికృతాననాం || 3.69.11 ||

భయదామల్పసత్త్వానాం బీభత్సాం రౌద్రదర్శనాం |
లంబోదరీం తీక్ష్ణదంష్ట్రాం కరాలీం పరుషత్వచం || 3.69.12 ||

భక్షయంతీం మృగాన్ భీమాన్ వికటాం ముక్తమూర్ధజాం |
అవైక్షతాం తు తౌ తత్ర భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.13 ||

సా సమాసాద్య తౌ వీరౌ వ్రజంతం భ్రాతురగ్రతః |
ఏహి రంస్యావహేత్సుక్త్యా సమాలంభత లక్ష్మణం || 3.69.14 ||

ఉవాచ చైనం వచనం సౌమిత్రిముపగుహ్య చ |
అహం త్వయోముఖీ నామ లాభస్తే త్వమసి ప్రియః || 3.69.15 ||

నాథ పర్వతదుర్గేషు నదీనాం పులినేషు చ |
ఆయుశ్చిరమిదం వీర త్వం మయా సహ రంస్యసే || 3.69.16 ||

ఏవముక్తస్తు కుపితః ఖడ్గముద్భృత్య లక్ష్మణః |
కర్ణనాసస్తనం తస్యా నిచకర్తారిసూదనః || 3.69.17 ||

కర్ణనాసే నికృత్యే తు విస్వరం విననాద సా |
యథాగతం ప్రదుద్రావ రాక్షసీ ఘోరదర్శనా || 3.69.18 ||

తస్యాం గతాయాం గహనం వ్రజంతౌ వనమోజసా |
ఆసేదతురమిత్రఘ్నౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.19 ||

లక్ష్మణస్తు మహాతేజాః సత్త్వవాంఛీలవాంఛుచిః |
అబ్రవీత్ ప్రాంజలిర్వాక్యం భ్రాతరం దీప్తతేజసం || 3.69.20 ||

స్పందతే మే దృఢం బాహురుద్విగ్నమివ మే మనః |
ప్రాయశ్శ్చాప్యనిష్ఠాని నిమిత్తాన్యపలక్షయే || 3.69.21 ||

తస్మాత్ సజ్జీభవార్య త్వం కురుష్వ వచనం మమ |
మమైవ హి నిమిత్తాని సద్యః శంసంతి సంభ్రమం || 3.69.22 ||

ఏష వంజలకో నామ పక్షీ పరమదారుణః |
ఆవయోర్విజయం యుద్ధే శంసన్నివ వినర్దతి || 3.69.23 ||

తయోరన్వేషతోరేవం సర్వం తద్ వనమోజసా |
సంజజ్ఞే విపులః శబ్దః ప్రభంజన్నివ తద్ వనం || 3.69.24 ||

సంవేష్టితమివాత్యర్థం గహనం మాతరిశ్వనా |
వనస్య తస్య శబ్దోఽభూద్ వనమాపూరయన్నివ || 3.69.25 ||

తం శబ్దం కాంక్షమాణస్తు రామః ఖడ్గీ సహానుజః |
దదర్శ సుమహాకాయం రాక్షసం విపులోరసం || 3.69.26 ||

ఆసేదతుశ్చ తద్రక్షస్తావుభౌ ప్రముఖే స్థితం |
వివృద్ధమశిరోగ్రీవం కబంధముదరేముఖం || 3.69.27 ||

రోమభిర్నిశితైస్తీక్ష్ణైర్మహాగిరిమివోచ్ఛితం |
నీలమేఘనిభం రౌద్రం మేఘస్తనితనిఃస్వనం || 3.69.28 ||

అగ్నిజ్వాలానికాశేన లలాటస్థేన దీప్యతా |
మహాపక్షేణ పింగేన విపులేనాయతేన చ || 3.69.29 ||

ఏకేనోరసి ఘోరేణ నయనేన సుదర్శినా |
మహాదంష్ట్రోపపన్నం తం లేలిహానం మహాముఖం || 3.69.30 ||

భక్తయంతం మహాఘోరాన్యక్షసింహమృగద్విజాన్ |
ఘోరౌ భుజౌ వికుర్వాణముభౌ యోజనమాయతౌ || 3.69.31 ||

కరాభ్యాం వివిధాన్ గృహ్య ఋక్షాన్ పక్షిగణాన్ మృగాన్ |
ఆకర్షంతం వికర్షంతమనేకాన్ మృగయాథపాన్ || 3.69.32 ||

స్థితమావృత్య పంథానం తయోర్భ్రాత్రోః ప్రపన్నయోః |
అథ తం సమతిక్రమ్య క్రోశమాత్రం దదర్శతుః || 3.69.33 ||

మహాంతం దారుణం భీమం కబంధం భుజసంవృతం |
కబంధమివ సంస్థానాదతిఘోరప్రదర్శనం || 3.69.34 ||

స మహాబాహురత్యర్థం ప్రసార్య విపులౌ భుజౌ |
జగ్రాహ సహితావేవ రాఘవౌ పీడయన్ బలాత్ || 3.69.35 ||

ఖడ్గినౌ దృఢధన్వానౌ తిగ్మతేజౌ మహాభుజౌ |
భ్రాతౌ వివశం ప్రాప్తౌ కృష్యమాణౌ మహాబలౌ || 3.69.36 ||

తత్ర ధైర్యాచ్ఛ శూరస్తు రాఘవౌ నైవ వివృథే |
బాల్యాదనాశ్రయాఞ్చైవ లక్ష్మణస్త్వభివివృథే || 3.69.37 ||

ఉవాచ చ విషణ్ణః సన్ రాఘవం రాఘవానుజః |
పశ్య మాం వివశం వీర రాక్షసస్య వశంగతం || 3.69.38 ||

మయైకేన తు నిర్ముక్తః పరిముచ్యస్య రాఘవ |
మాం హి భూతబలిం దత్త్వా పలాయస్వ యథాసుఖం || 3.69.39 ||

అధిగంతాసి వైదేహీమచిరేణేతి మే మతిః |
ప్రతిలభ్య చ కాకుత్స్థ పితృపైతామహీం మహీం || 3.69.40 ||

తత్ర మాం రామ రాజ్యస్థః స్మర్తుమర్హసి సర్వదా |
లక్ష్మణేనైవముక్తస్తు రామః సౌమిత్రిమబ్రవీత్ || 3.69.41 ||

మా స్మ త్రాసం వృథా వీర నహి త్వాదృగ్ విషీదతి |
ఏతస్మిన్నంతరే క్రూరో భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ || 3.69.42 ||

తావువాచ మహాబాహుః కబంధో దానవోత్తమః |
కౌ యువాం వృషభస్కంధౌ మహాఖడ్గధనుర్ధరౌ || 3.69.43 ||

ఘోరం దేశమిమం ప్రాప్తౌ దైవేన మమ చాక్షుషౌ |
వదతం కార్యమిహ వాం కిమర్థం చాగతౌ యువాం || 3.69.44 ||

ఇమం దేశమనుప్రాప్తౌ క్షుధార్తస్యేహ తిష్ఠతః |
సబాణచాపఖడ్గౌ చ తీక్షణ్యంగావివర్షభౌ || 3.69.45 ||

మాం తూర్ణమనుసంప్రాప్తౌ దుర్లభం జీవితం హి వాం |
తస్య తద్ వచనం శ్రుత్వా కబంధస్య దురాత్మనః || 3.69.46 ||

ఉవాచ లక్ష్మణం రామో ముఖేన పరిశుష్యతా |
కృచ్ఛాత్ కృచ్ఛ తరం ప్రాప్య దారుణం సత్యవిక్రమం || 3.69.47 ||

వ్యసనం జీవితాంతాయ ప్రాప్తమప్రాప్య తాం ప్రీయాం ।
కాలస్య సుమహద్ వీర్యం సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ 3.69.48 ॥

త్వాం చ మాం చ నరవ్యాఘ్రు వ్యసనైః పశ్య మోహితౌ ।
నహి భారోఽస్తి దైవస్య సర్వభూతేషు లక్ష్మణ ॥ 3.69.49 ॥

శూరాశ్చ బలవంతశ్చ కృతాస్తాశ్చ రణాజిరే ।
కాలాభిపన్నాః సీదంతి యథా వాలుకసేతవః ॥ 3.69.50 ॥

ఇతి బ్రువాణో దృఢసత్యవిక్రమౌ
మహాయశా దాశరథిః ప్రతాపవాన్ ।
అవేక్ష్య సౌమిత్రిముదగ్రవిక్రమః
స్థిరాం తదా స్వాం మతిమాత్మనాకరోత్ ॥ 3.69.51 ॥

॥ ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే అరణ్యకాండే ఏకోనసప్తతితమః సర్గః ॥